

PRZYGODNY (43) *ai*

o jasne.

comp i sup (2+1) (n(a))przygodni(e)jszy.

sg m N przygodny (7). ◊ *I* przygodnym (3). ◊ *L* przygodnym (3). ◊ *f N* przygodną (5).
◊ *A* przygodną (1). ◊ *L* przygodn(e)j (1). ◊ *n N* przygodn(e), n(a)przygodni(e)jsz(e) (4). ◊ *G*
przygodn(e)go, przygodni(e)jsz(e)go (4). ◊ *L* przygodnym (2) *GroicPorz*, *SarnStat*, przygodn(e)m
(1) *ComCrac*. ◊ *pl N subst* przygodn(e), przygodni(e)jsz(e) (7). ◊ *G* przygodnych (1). ◊ *A subst*
przygodn(e) (2). ◊ *L* przygodnych (2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (pięć z niżej notowanych przykładów) – XIX w.

1. *Przypadkowy, nieumyślny, niezamierzony; fortuitus Mącz, Modrz, JanStat, Cn; casualis JanStat* (21) : *Mącz* 135a; O pożogę przygodną y inné okoliczności które przy tym bywają [...] naydziefz trzy Státuty. *SarnStat* 499.

W przeciwstawieniu: »umyślny ... przygodny« (1): Aczkolwiek łpodania rad nałfych miedzi połfy Ziemiłkami ta bela okolo tego Articulu rozmova, izby ynaczei mężobołftwa vmyslne. a przigodne. potem tez kołczielne y domove vazone byly *ComCrac* 1543 16.

Wyrażenia: praw. »mężobójstwo, zabicie przygodne« = *homicidium fortuitum Modrz; homicidium casuale JanStat* [szyk 5:4] (8:1): *ComCrac* 1543 16, 16v; Przykład przyrodnego [lege: przygodnego] mężoboyftwá. *GroicPorz* mmv marg, ll2v, mm2v; *ModrzBaz* 78v; *GórnRozm* E4; O Mężobóyftwie łzlácheckim przygodnym/ które od róznych róznie bywa powiedano że fie sftáło/ vftáwiamy: iż [...] *SarnStat* 604 [idem] 933; [Przygodné zabicie/ pátrż w łowie mężobóycá. *GroicRejestr* G2 (*Linde*)].

»obyczajem przygodnym« = *przypadkowo* (1): Gdy kto ktorymkolwiek obyczáiem przygodnym łtráci lifty ná imienie Kroleftwá/ táki ma powiedzyeć Woiewodzye y Stárołcie niź rok wynidzye/ iż [...] *UstPraw* Hv.

»przypadek przygodny« (1): (*nagł*) Przypadek przygodny z Nádzieią. (–) PRzypadki zázwdy s trefunku przychodzą *RejZwierc* 229v.

»przygodnym przypadkiem« = *przypadkowo* (1): A gdzieby Akt y ksiąg Ziemiłkich nie było/ álbo by pogorzály [...] álbo by ktorymkolwiek przygodnym przypadkiem [fortuito casu *JanStat* 508] zginęły: tedy [...] *SarnStat* 767.

»sposob przygodny« (1): Czwarty łpofob mężoboyftwá iest przygodny [*quartum genus homicidii est fortuitum*]/ ktory fię z iákiey nagłey przygody á łkwápliwie przytrefia/ imo wołá y myłł tego kto fię tego dopułłzcza. *ModrzBaz* 78v.

»trafunek przygodny« (2): W pewne godziny dzień/ nocy/ ćieniowi/ W pewne godziny noc złtępuiąc dniowi/ Swiádczą łwym biegiem ták porządnie zgodnym/ Ze nie tráfunkiem łwiát łtánáł przygodnym. *SzarzRyt* A3, B3.

Szeregi: »niebaczny a przygodny« (1): Pirwłze mężoboyftwo názwomy rozmyłłne y vmysłne/ drugie nagłe/ trzećie potrzebne/ czwarte niebáćzne á przygodne [*imprudens et fortuitum*] *ModrzBaz* 78v.

»przygodny, z niechcenia« (1): Aczćibych ia niechćiał żeby o kázde zabicie gárdłem kárác miano/ bo bywáią przygodne zabicia/ bywáią z niechcenia *GórnRozm* E4.

a. Który dokonał czegoś przypadkowo (2) :

Wyrażenie: »przygodny mężobójca« (2): ACz o przygodnym mężobójcy [*de casuali homicida JanStat 606*]/ który nie na drórze broni/ wyszły iest postánowiono: wżákże nád to wftáwiamy: Iż [...] *SarnStat 610 [idem] 934*.

b. Mający władzę nad przypadkiem (2) : (*marg*) Śmierć przygodna. (–) Bo wżrzał [*młodzieniec*] s piekła rotę kiedy nie rufzyłá/ A po fwiátu szyroko wnet nie rośprofzyłá. Nie ináczey by wilcy drápáiąc owieczki/ Ták iż którą popádli nie miáła wcieczki. Iedny w głębokosciach wod okrutnie topili/ A dziwnie ie morduiąc rozlicznie traćili. Z drzewy ie podrębuiąc z domy zápaláiąc/ Z wozmi s końmi z wyfokich gor ie przewracáiąc. A kto nie kędy wymknął to frodze łápáli/ A oney okrutnicy zá wieźnie dawáli. Ktora ná którą ftronę gdy machnęła kołą/ Toś wżrzał iáko łnopie ná kupę ie niofá. *RejWiz 82v, Dd2v*.

2. Zdarzający się, mogący się zdarzyć (8) : Contingens, dicitur quod aequè accidere et non accidere natura comparatum est, Przigodna rzecz z fortuny á przigody wifzaca. *Mqcz 440a; BielSpr 28v; SkarJedn 334; [ErazmNow 81]*.

Wyrażenie: »przypadek przygodny« [*szyk 2:1*] (3): Then dzyewiáthy Rozdzyał zowá Zoroáltes/ bo tu będye rośpráwá o przeźrzeniu Páńskim/ o mocy nádány Płánetam/ o przygodnych przipadkoch/ o wolnym rozmyfle/ o opáthrzności Páńskyej nád wiernymi. *RejWiz 125, 126 marg, Dd*.

Szereg: »przypadły a przygodny« (1): Tedy odpifał Krol Ráthymowi kthory popifował przypadłe á przygodne rzeczy [*qui scribebat accidentia*]/ y Bálthemowi/ y Sábelliowi piárzowi/ y innym wrzędnikom obywiáącym w Syryey y Ffenicyey/ ten list co go przypifuię. *Leop 3.Esdr 2/25*.

a. Spowodowany złym losem, nieszczęściem (1) :

Wyrażenie: »przygodne rozterki« (1): Owífsem łobie będę rośkośfował doznawífy miłofierdzia twego/ gdy nie ty niezápzyfz duífie moiey náłáfífy iá wrozmaítých przygodnych rofterkoch. *RejPs 44*.

3. Przydatny, użyteczny; odpowiedni, nadający się, stosowny; commodus, utilis Mqcz; aptus, utilis Cn (13) : Możelz łnich [*z galasów*] lekarftwo czynić iako y z żołędziu [...] z hałunem á z bolum armenu^m naprzigodnieyfze iest ich lekarftwo. *FalZioł I [115²]c, V 49, 54; Mqcz 61c, 511a; W náfzym Kroleftwie Polłkim/ z łáfki Bożey iest práwo/ ná dobrym fundámenćie [...] á což kiedy owá wolność/ która wżemu dobremu v nas iáko pień zálega: te práwá naprzod odmienia/ abo náćiąga do wykonánia iákiey priwaty fwey. która gdy nie odpráwi/ iuż teź oná Conftitutia máło przygodna/ á pośpolicie y ftáremu práwu przeciwna. *PowodPr 64*.*

przygodny dla czego (1): Rzadko bywaiá iedzone Płinki/ ale dla ochłodzenia goráczých niemoczy iest przygodne ziołko. *FalZioł I 123b*.

przygodny do czego (1): Czemuż wáfze [*tj. Parek*] wyroki łrogie Niedbáią nic ná wieki drogie Zacnych mężow/ ách nieśmiertelności godnych/ Nam śmiertelnym ludźiom do wiela przygodnych? *KlonŻal D*.

przygodny komu (2): *FalZioł* V 47; *KlonŻal* D; [bo gorącym ludziom zimny czas y ine zimne rzeczy/ Ale zimnym gorące więcej przygodne są/ bo iedno drugie wygania. *SienHerb* 436 (*Linde*) [*idem*] *SpiczZioł* 200v (*Linde*)].

przygodny czemu (2): *BierEz* F2v; Nad fwiebodę á wielkie myślenie nic niemafz przyrodzeniu ludzkiemu przygodnieyżego *BielŻyw* 118.

przygodny ku czemu (1): MAy miefiącz/ niektorim niemocznym przygodny ku zdrowiu ieft/ ale niektorim nicz. *FalZioł* V 47; [*SpiczZioł* 202].

przygodny na co (2): *BierEz* C4v; Iefth flożony ten kwiat [*bzu czarnego*] więczy z powietrza niżli z inżnych żywiołow á dla tego ieft tak flachethny/ bo każde lekarsthwo ktore w łobie ma więtzą część powietrza nizli inich żywiołow/ iefth barzo flachethne bo w łobie niema grubości ziemney/ na poczenie przygodnieyżze są *FalZioł* II 4b.

4. *Przymiotnik od „przygoda” ‘wyobrażenie niezależnej od człowieka siły, mającej wpływ na jego los’* (1) : (*nagł*) Przygodę tak máluią. (-) PAnnę námálowáli/ w przygodney ołobie/ Ona siedzi w ogrodku/ wianki łobie wiye. *RejZwierz* 115v.

Synonimy: 1. *niebaczny, nieobaczny, nieopatrzny, nieumyślny, przypadkowy, trefunkowy*; 2. *przypadły*; 4. *fortunny*.

Cf **DOGODNY, NIEPRZYGODNY**